

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1970-1971.

17 MAART 1971

WETSVOORSTEL

tot wijziging van de artikelen 373, 374, 384 en 389
van het Burgerlijk Wetboek.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1) UITGEBRACHT
DOOR DE HEER VAN LIDTH DE JEUDE.

DAMES EN HEREN,

Op 28 april 1970 diende Mevrouw De Riemaeker een wetsvoorstel in dat ertoe strekt aan de moeder de ouderlijke macht op te dragen bij feitelijke scheiding te wijten aan de schuld van de vader.

Uw Commissie heeft twee vergaderingen aan het onderzoek van dit voorstel gewijd.

Mevrouw De Riemaeker doet onder meer gelden dat in het belang van de kinderen in bepaalde gevallen de uitoefening van de ouderlijke macht uitsluitend aan de moeder moet worden toevertrouwd. In een dergelijke maatregel is reeds uitdrukkelijk voorzien wanneer de man afwezig is (art. 141 van het Burgerlijk Wetboek).

De auteur van het wetsvoorstel is de mening toegedaan dat het wenselijk is dat ook in geval van verlating van het gezin door de vader, de ouderlijke macht door de moeder wordt uitgeoefend. Zulks is, zo meent het lid, volkomen

(1) Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer De Gryse.

A. — Leden : de heren Charpentier, De Gryse, Mevr. De Riemaeker-Legot, de heren Duerinck, Lindemans, Saint-Remy, Van Rompaey, Willems. — de heren Baudson, Boel, De Keuleneir, Glinne, Hurez, Mathys, Tibbaut. — de heren Claes (A.), Coulonvaux, Defraigne, Jeunehomme, Van Lidth de Jeude. — de heren Belmans, Leys. — de heer Havelange.

B. — Plaatsvervangers : de heren Chabert, Meyers, Remacle, Suykerbuyk. — de heren Geldolf, Juste, Nyffels, Radoux. — de heren Lerouge, Olivier, Pede. — de heer Raskin (E.). — de heer Laloux.

Zie :

662 (1969-1970) :

- N° 1 : Wetsvoorstel.
- N° 2 : Amendementen.

Chambre des Représentants

SESSION 1970-1971.

17 MARS 1971

PROPOSITION DE LOI

modifiant les articles 373, 374, 384 et 389
du Code civil.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE (1)
PAR M. VAN LIDTH DE JEUDE.

MESDAMES, MESSIEURS,

Mme De Riemaeker a déposé le 28 avril 1970 une proposition de loi visant à attribuer la puissance paternelle à la mère en cas de séparation de fait par la faute du père.

Votre Commission a consacré deux réunions à l'examen de cette proposition.

Mme De Riemaeker a notamment fait valoir que, dans l'intérêt des enfants, l'exercice de la puissance paternelle doit, dans certains cas, être intégralement confiée à la mère. Une mesure identique est déjà expressément prévue en cas d'absence du mari (art. 141 du Code civil).

L'auteur de la proposition estime souhaitable, en cas d'abandon de famille par le père, que la puissance paternelle soit exercée par la mère. Cette attribution, estime-t-elle, est tout à fait logique, puisque la mère a la garde effective des

(1) Composition de la Commission :

Président : M. De Gryse.

A. — Membres : MM. Charpentier, De Gryse, Mme De Riemaeker-Legot, MM. Duerinck, Lindemans, Saint-Remy, Van Rompaey, Willems. — MM. Baudson, Boel, De Keuleneir, Glinne, Hurez, Mathys, Tibbaut. — MM. Claes (A.), Coulonvaux, Defraigne, Jeunehomme, Van Lidth de Jeude. — MM. Belmans, Leys. — M. Havelange.

B. — Suppléants : MM. Chabert, Meyers, Remacle, Suykerbuyk. — MM. Geldolf, Juste, Nyffels, Radoux. — MM. Lerouge, Olivier, Pede. — M. Raskin (E.). — M. Laloux.

Voir :

662 (1969-1970) :

- N° 1 : Proposition de loi.
- N° 2 : Amendements.

logisch, daar de moeder de effectieve bewaking van de kinderen heeft. Ten gunste van de uitoefening van de ouderlijke macht door de moeder, haalt zij ook het argument aan dat zonder die maatregel de moeder zou kunnen worden aangespoord de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed aan te vragen.

Om die redenen wil het wetsvoorstel artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek aanvullen en in het zelfde Wetboek een artikel 373bis invoegen. Luidens het voorstel zou de moeder ten overstaan van de kinderen alleen kunnen optreden zodra zij, bij toepassing van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, een beslissing van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg heeft bekomen.

Aldus zou door een zeer eenvoudige procedure een duidelijke toestand worden geschapen, hetgeen van het grootste belang is voor derden die met de moeder handelen met betrekking tot het bestuur van de persoon en de goederen van de kinderen.

Luidens het wetsvoorstel blijft de moeder verder de ouderlijke macht alleen uitoefenen, na de door de voorzitter van de rechtbank vastgestelde termijn, tenzij de vader zich daartegen verzet en de jeugdrechtbank hem opnieuw in de uitoefening van de ouderlijke macht laat delen.

De auteur van het wetsvoorstel wijst er ten slotte op dat ingeval de uitoefening van de ouderlijke macht aan de moeder wordt opgedragen, deze ook zal kunnen beslissen dat de woonst waar zij verblijft houdt, zal aangezien worden als het ouderlijk huis in de zin van artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek.

Tijdens de bespreking van het wetsvoorstel in uw Commissie heeft de Minister van Justitie er op gewezen dat de Kamer op 1 juli 1970 een wetsvoorstel van Mevrouw Verlackt heeft aangenomen tot wijziging van artikel 389 van het Burgerlijk Wetboek dat de volledige gelijkheid tussen de ouders verwezenlijkt wat betreft het beheer van de goederen van hun minderjarige kinderen.

De Minister was van oordeel dat de maatregel die werd getroffen voor het beheer van de goederen best wordt doorgetrokken tot het bestuur van de persoon van de kinderen.

Hij meende dat het wenselijk is ook op dat stuk elk overwicht van de ene echtgenoot op de andere op te heffen en te bepalen dat elk van de echtgenoten de geschillen welke daaromtrent tussen hen mochten rijzen voor de jeugdrechtbank kan brengen.

De Minister deed nog opmerken dat de rechtszekerheid van de derden beter zou gewaarborgd worden door te bepalen dat voor de gewone handelingen ieder ouder geacht wordt op te treden in overeenstemming met de andere.

Voorts achtte hij het wenselijk deze hervorming te verwezenlijken door een wijziging van artikel 373 en daarbij de uitzonderingen voor te behouden die bij de wet kunnen worden bepaald, zoals dit eveneens werd voorzien in het wetsvoorstel van Mevrouw Verlackt betreffende artikel 389 van het Burgerlijk Wetboek.

Hij stelde nog voor dat in artikel 221 nader zou verduidelijkt worden dat de maatregelen die de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan bevelen, zowel de persoon als de goederen van de echtgenoot en van de kinderen betreffen. Aldus zou elke onzekerheid in verband met de interpretatie van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek verdwijnen.

Ten slotte, wees de Minister erop dat artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verblijfplaats van de minderjarige kan opgeheven worden, daar algemeen wordt aangenomen dat artikel 373 betrekking heeft op de gezamenlijke rechten van de ouderlijke macht over de minderjarige kinderen.

De Minister diende een drietal amendementen in.

In het eerste amendement wordt voorgesteld de tekst van artikel 1 van het wetsvoorstel te vervangen door wat volgt :

enfants. En faveur de l'exercice de la puissance paternelle par la mère, elle invoque également l'argument suivant lequel, en l'absence d'une telle mesure, la mère pourrait être incitée à demander le divorce ou la séparation de corps et de biens.

C'est pourquoi la proposition de loi a pour objet de compléter l'article 221 du Code civil et d'insérer un article 373bis au même Code. Aux termes de la proposition, la mère pourra agir seule à l'égard de ses enfants dès qu'elle aura obtenu une décision du président du tribunal de première instance, en application de l'article 221 du Code civil.

Ainsi, une procédure très simple permettrait d'éclaircir la situation, ce qui est d'un intérêt majeur pour des tiers traitant avec la mère, notamment en ce qui concerne l'administration de la personne et des biens des enfants.

Aux termes de la proposition de loi, la mère continue, après le délai fixé par le président du tribunal, d'exercer seule la puissance paternelle, à moins que le père ne s'y oppose et que le tribunal de la jeunesse ne l'admette à nouveau à partager l'exercice de la puissance paternelle.

L'auteur de la proposition souligne enfin qu'au cas où l'exercice de la puissance paternelle est confié à la mère, celle-ci pourra également décider que l'habitation où elle réside sera considérée comme étant la maison paternelle au sens de l'article 374 du Code civil.

Au cours de l'examen de la proposition de loi par votre Commission, le Ministre de la Justice a rappelé que la Chambre a adopté le 1er juillet 1970 une proposition de loi de Mme Verlackt modifiant l'article 389 du Code civil et qui réalise l'égalité complète entre les parents en matière de gestion des biens de leurs enfants mineurs.

Le Ministre a estimé que la mesure prise pour la gestion des biens devrait être étendue à l'administration de la personne des enfants.

A son avis, il serait souhaitable de supprimer également en cette matière toute prépondérance d'un époux sur l'autre et de prévoir que chacun des époux pourra soumettre au tribunal de la jeunesse les différends pouvant surgir entre eux à ce sujet.

Le Ministre a fait remarquer encore que la sécurité juridique des tiers serait mieux assurée s'il est prévu que pour les actes usuels, chacun des père et mère est réputé agir en accord avec l'autre.

Il a, en outre, estimé souhaitable de réaliser cette réforme en modifiant l'article 373 tout en réservant les exceptions qui peuvent être prévues par la loi, ainsi qu'il a été prévu également dans la proposition de loi de Mme Verlackt, relative à l'article 389 du Code civil.

Il a proposé encore de préciser à l'article 221 que les mesures que peut ordonner le président du tribunal de première instance concernent tant la personne que les biens de l'époux et des enfants. Ainsi toute incertitude sur l'interprétation à donner à l'article 221 du Code civil serait supprimée.

Enfin, le Ministre a fait observer que l'article 374 du Code civil, relatif à la résidence du mineur, peut être abrogé, étant donné qu'il est généralement admis que l'article 373 porte sur l'ensemble des droits de la puissance paternelle sur les enfants mineurs.

Le Ministre a déposé trois amendements.

Le premier de ceux-ci propose de remplacer le texte de l'article premier par ce qui suit :

« De eerste volzin van § 1 van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt :

« Wanneer een van de echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, neemt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats kennis van de dringende en voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen zowel van de andere echtgenoot als van de kinderen ».

Dit amendement, dat zoals eerder is gezegd, ertoe strekt elke aarzeling m.b.t. de interpretatie van artikel 221 uit de weg te ruimen, gaf geen aanleiding tot een uitvoerige bespreking.

Op de vraag van de auteur van het wetsvoorstel of de tekst van het amendement beantwoordt aan de bekommernis om de uitoefening van de ouderlijke macht volledig aan de feitelijk gescheiden vrouw op te dragen, liet de Minister opmerken dat krachtens die tekst aan de voorzitter van de rechtbank de meest uitgebreide bevoegdheden worden toegekend : hij kan in feite beslissen dat een van de ouders geen inspraak meer heeft in het bestuur van de persoon van de kinderen.

Een lid meende dat het nodig is te verduidelijken dat een onderscheid moet gemaakt worden tussen de toekenning van de ouderlijke macht en de uitoefening van die macht. De rechter kan bij toepassing van artikel 221 slechts de uitoefening van de ouderlijke macht tijdelijk aan de moeder alleen opdragen.

Het amendement van de Regering werd mits enkele vormwijzigingen eenparig aangenomen.

In het tweede amendement stelt de Regering voor de tekst van artikel 2 van het wetsvoorstel te vervangen door wat volgt :

« Artikel 373 van hetzelfde Wetboek wordt door de volgende bepaling vervangen :

« Gedurende het huwelijk en behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald, oefenen de ouders gezamenlijk het gezag uit met betrekking tot de persoon van hun minderjarige kinderen. Is er geen overeenstemming tussen de ouders, dan kan ieder van hen het geschil voor de jeugdrechtbank brengen. Een ouder die alleen optreedt in gebruikelijke handelingen betreffende de persoon van het kind, wordt ten aanzien van derden geacht te handelen in overeenstemming met de andere ».

Een lid heeft er zich over verwonderd dat de tekst voorgesteld door de Regering m.b.t. het bestuur van de persoon van de kinderen verschilt van deze van het wetsvoorstel van Mevrouw Verlackt, betreffende het beheer van de goederen.

Gebruikelijke handelingen zijn o.m. volgens het lid : de keuze van de school, van het beroep, het geven van een tweede kans na een mislukt examen, enz.

Volgens het lid zal de voorgestelde tekst aanleiding geven tot talloze moeilijkheden. Inderdaad, de derden zullen zich steeds de vraag stellen of zij wel met een gebruikelijke handeling te doen hebben; het is te vrezen dat zij, ten einde elke betwisting te vermijden, zullen eisen dat de ouders samen optreden of dat minstens een schriftelijke verklaring wordt voorgelegd waaruit het akkoord van de beide ouders blijkt.

Het lid was ook van oordeel dat het niet opgaat de rechten van de derden beter te beschermen wanneer het gaat over het bestuur van de persoon van de kinderen dan wanneer het hun goederen betreft.

De Minister heeft doen opmerken dat de voorbeelden welke door het lid werden aangehaald, niet als gebruikelijke handelingen mogen aangezien worden. Bij gebruikelijke han-

« La première phrase du § 1er de l'article 221 du Code civil est libellée comme suit :

« Si l'un des époux manque gravement à ses devoirs, le président du tribunal de première instance de la dernière résidence conjugale connaît des mesures urgentes et provisoires relatives à la personne et aux biens tant de l'autre époux que des enfants. »

Cet amendement qui, comme il a été dit ci-dessus, a pour objet d'empêcher toute hésitation dans l'interprétation de l'article 221, n'a pas donné lieu à un long échange de vues.

L'auteur de la proposition de loi ayant demandé si le texte de l'amendement répond à la préoccupation de confier intégralement à la mère, séparée de fait, l'exercice de la puissance paternelle, le Ministre a fait observer que ce texte confère les pouvoirs les plus étendus au président du tribunal : il peut en fait décider qu'un des parents ne participe plus à l'administration de la personne des enfants.

Un membre a estimé nécessaire de préciser qu'il faut faire une distinction entre l'attribution de la puissance paternelle et l'exercice de celle-ci. En application de l'article 221, le juge peut seulement confier temporairement l'exercice exclusif de la puissance paternelle à la mère.

Sous réserve de quelques modifications de forme, l'amendement du Gouvernement a été adopté à l'unanimité.

Dans le deuxième amendement, le Gouvernement a proposé de remplacer le texte de l'article 2 par ce qui suit :

« L'article 373 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Durant le mariage et sauf les exceptions prévues par la loi, les père et mère exercent conjointement l'autorité relativement à la personne de leurs enfants mineurs. À défaut d'accord entre les père et mère, chacun d'eux peut porter le litige devant le tribunal de la jeunesse. À l'égard des tiers chacun des père et mère est réputé agir avec l'accord de l'autre quand il accomplit seul un acte usuel relatif à la personne de l'enfant ».

Un membre s'est étonné que le texte présenté par le Gouvernement concernant l'administration de la personne des enfants diffère de celui de la proposition de loi de Mme Verlackt relative à la gestion des biens.

D'après le membre, le choix de l'école, de la profession, le fait d'accorder une seconde chance après un examen raté, etc., sont notamment des « actes usuels ».

Selon lui, le texte proposé sera à l'origine de nombreuses difficultés. En effet, les tiers se demanderont toujours s'il s'agit bien d'un acte usuel; il est à craindre qu'afin d'éviter toute contestation, ils n'exigent que les parents agissent ensemble ou que du moins une déclaration écrite soit présentée, laissant apparaître l'accord des deux époux.

Ce même membre a estimé aussi qu'il ne convient pas d'accorder aux droits des tiers une meilleure protection lorsqu'il s'agit de l'administration de la personne des enfants que lorsqu'il s'agit de leurs biens.

Le Ministre a souligné que les exemples cités par le membre ne peuvent être considérés comme des actes usuels. Les actes usuels concernent des problèmes qui se posent dans

delingen gaat het om problemen welke zich in het dagelijkse leven stellen, zoals b.v. de vraag of het kind al dan niet bij de burens mag spelen, aan een schooluitstap mag deelnemen, enz.

Het is nuttig dat m.b.t. deze handelingen aan derden de grootst mogelijke zekerheid wordt gewaarborgd. Eenzelfde regeling is voorzien in het Franse Burgerlijk Wetboek.

Sommige leden deelden de zienswijze van de Minister mits vervanging van de woord « gebruikelijke » door het woord « dagelijkse ».

Bij ontstentenis van een dergelijke bepaling, aldus die leden, zouden derden systematisch weigeren met een van de ouders alleen te handelen; zulks zou in het nadeel van het kind uitvallen.

Andere leden oordeelden dat eventuele moeilijkheden door de rechtbank kunnen opgelost worden aan de hand van de bestaande rechtspraak over het huishoudelijk mandaat.

Ten slotte oordeelde de meerderheid van de Commissie dat de laatste zinsnede van het amendement beter kon weggelaten worden.

Uiteindelijk keurde de Commissie met 12 stemmen tegen 3 en 1 onthouding de tekst van het Regeringsamendement goed, mits weglating van de laatste zinsnede.

Het derde amendement waarin voorgesteld wordt artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen, werd eenparig aangenomen.

Het gehele geamendeerde wetsvoorstel werd eenparig aangenomen.

De tekst van het opschrift van het wetsvoorstel werd dienovereenkomstig aangepast.

Dit Verslag werd eenparig aangenomen.

De Verslaggever,

G. VAN LIDTH DE JEUDE.

De Voorzitter,

A. DE GRUYSE

la vie quotidienne, comme par exemple le fait de savoir si l'enfant peut ou non aller jouer chez des voisins, participer à une excursion scolaire, etc.

Il est nécessaire qu'en ce qui concerne ces actes les tiers se voient assurés des plus larges garanties légales. Une règle identique est prévue dans le Code civil français.

Certains membres se sont ralliés au point de vue du Ministre à condition de remplacer le mot « usuel » par le mot « quotidien ».

Ils estiment qu'à défaut d'une telle disposition, des tiers pourraient systématiquement refuser de traiter avec un seul des époux, ce qui serait au détriment de l'enfant.

D'autres membres ont estimé que d'éventuelles difficultés pourront être résolues par le tribunal sur la base de la jurisprudence en vigueur relative au mandat domestique.

Enfin, la majorité de la Commission a estimé préférable de supprimer la dernière phrase de l'amendement.

La Commission a finalement adopté, par 12 voix contre 3 et 1 abstention, le texte de l'amendement gouvernemental, sous réserve de supprimer la dernière phrase de celui-ci.

Le troisième amendement qui propose d'abroger l'article 374 du Code civil a été adopté à l'unanimité.

L'ensemble de la proposition de loi ainsi amendée a été adopté à l'unanimité.

Le texte de l'intitulé de la proposition de loi a été remanié en conséquence.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,

G. VAN LIDTH DE JEUDE.

Le Président,

A. DE GRUYSE

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

Nieuwe titel.

WETSVOORSTEL

tot wijziging van de artikelen 221 en 373 en tot opheffing van artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1.

De eerste volzin van § 1 van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd als volgt :

« Wanneer een van de echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, neemt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats kennis van de dringende en voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de echtgenoten en van de kinderen. »

Art. 2.

Artikel 373 van hetzelfde Wetboek wordt door de volgende bepaling vervangen :

« Gedurende het huwelijk en behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald, oefenen de ouders gezamenlijk het gezag uit over de persoon van hun minderjarige kinderen. Is er geen overeenstemming tussen de ouders, dan kan ieder van hen het geschil voor de jeugdrechtbank brengen. »

Art. 3.

Artikel 374 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION.

Nouvel intitulé,

PROPOSITION

de loi modifiant les articles 221 et 373 et abrogeant l'article 374 du Code civil.

Article premier.

La première phrase du § 1er de l'article 221 du Code civil est modifiée comme suit :

« Si l'un des époux manque gravement à ses devoirs, le président du tribunal de première instance de la dernière résidence conjugale connaît des mesures urgentes et provisoires relatives à la personne et aux biens des époux et des enfants. »

Art. 2.

L'article 373 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Durant le mariage et sauf les exceptions prévues par la loi, les père et mère exercent conjointement l'autorité sur la personne de leurs enfants mineurs. À défaut d'accord entre les père et mère, chacun d'eux peut porter le litige devant le tribunal de la jeunesse. »

Art. 3.

L'article 374 du même Code est abrogé.